

Odpowiedzialność prawna w ochronie środowiska

Pojęcie „odpowiedzialność”

- Prawem stwierdzona **konieczność rozliczenia się** z obowiązków obciążających określony podmiot
- **Rozliczenie** – stwierdzenie (zdanie sprawy z tego), co się wykonało, czego nie
- **Konsekwencje** - z tytułu niewykonania lub niewłaściwego wykonania obowiązków
→ **sankcje**

Rodzaje odpowiedzialności prawnej

- Cywilna – wyrok sądowy
- Karna – wyrok sądowy
- Administracyjna – decyzja administracyjna
- Służbowa (pracownicza) – decyzja przełożonego lub specjalnego organu
 - konstytucyjna – Trybunał Stanu
- Międzynarodowa – sąd międzynarodowy
 - państwa,
 - w szczególnych przypadkach osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne)

Odpowiedzialność cywilna - zakres

- ustawa P.o.ś - art. 322.
- - do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej
- Instrumenty odpowiedzialności ogólnej –
 - ▶ roszczenia prewencyjne
 - ▶ roszczenia kompensacyjne

Odpowiedzialność cywilna – roszczenia z kodeksu cywilnego

→ Roszczenia prewencyjne –

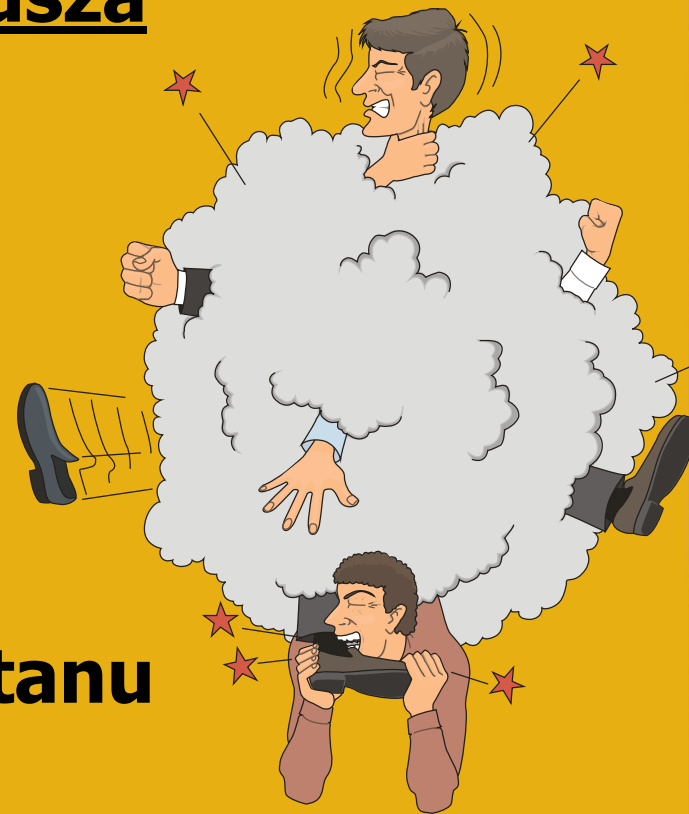
- skarga negatoryjna w ochronie prawa własności
- roszczenie o zapobieżenie grożącej szkodzie

→ Roszczenia kompensacyjne –

- ogólna odpowiedzialność na zasadzie winy
- odpowiedzialność prowadzącego zakład wprawiany w ruch siłami przyrody

Skarga negatoryjna – art.222 § 2

- Przeciwno osobie, która narusza własność
- w inny sposób aniżeli przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą,
- przysługuje właścicielowi
- roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń

Skarga negatoryjna

- w ochronie środowiska –
➔ immisje pośrednie w stosunkach sąsiedzkich

Zakres uprawnień właściciela

– art.144

- Właściciel nieruchomości –
- powinien przy wykonywaniu swego prawa powstrzymać się od działań,
- które by zakłócały korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę,
- wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych.

Roszczenie o zapobieżenie grożącej szkodzie – art.439

- Ten, komu wskutek zachowania się innej osoby,
- w szczególności wskutek braku należytego nadzoru nad ruchem kierowanego przez nią przedsiębiorstwa lub zakładu albo nad stanem posiadanego przez nią budynku lub innego urządzenia,
- zagraża bezpośrednio szkoda,

Roszczenie o zapobieżenie grożącej szkodzie - treść

- M** może żądać, ażeby –
- osoba ta **przedsięwzięła środki niezbędne do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa,**
 - a w razie potrzeby także, **by dała odpowiednie zabezpieczenie.**

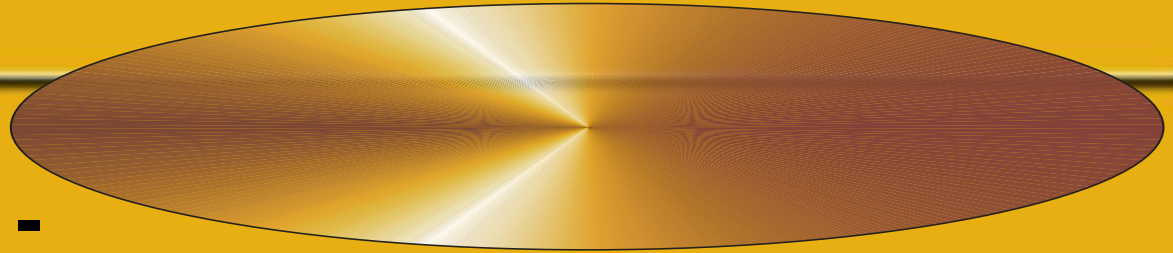

Kompensacja na zasadzie winy

- **art. 415 kc –**
- Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia
- **art. 416 -**
- Osoba prawna jest obowiązana do naprawienia szkody wyrządzonej z winy jej organu

Kompensacja na zasadzie ryzyka

● Art. 435 § 1 -

- prowadzący na własny rachunek
- przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.)
- ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu,
- wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu,

Art. 435 § 1 – zasada ryzyka (okoliczności eksoneracyjne)

- odpowiedzialność za wszystkie konsekwencje ruchu zakładu, chyba że -
- szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej
- albo wyłącznie z winy poszkodowanego
- lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

Roszczenia z ustawy P.o.ś.

art.323

roszczenia prewencyjne
z tytułu bezprawnego działania

art.326

roszczenie o zwrot nakładów naprawczych

- rzeczywiście poniesione uzasadnione koszty przywrócenia stanu poprzedniego
- powód - naprawiający szkodę w środowisku
- pozwany - sprawca szkody

art. 323

Roszczenia prewencyjne

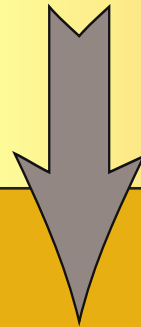
- **Roszczenie o zapobieżenie grożącej szkodzie**
- **Roszczenie z tytułu wyrządzonej szkody**

art.323 – powód i pozwany

POWÓD

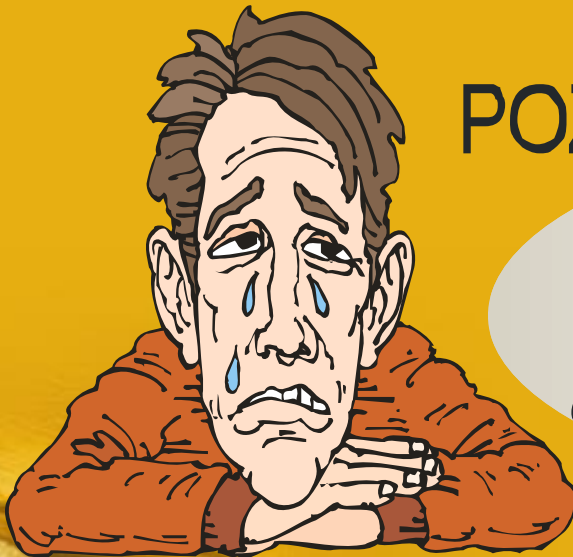
szkoda bezpośrednio
zagroża

szkoda wyrządzona

POZWANY

podmiot odpowiedzialny za naruszenie
lub zagrożenie ze względu na bezprawne
oddziaływanie na środowisko

Art. 323 – treść roszczenia

ŻĄDANIE

- * przywrócenia stanu zgodnego z prawem
- * podjęcie działań zapobiegawczych

w szczególności zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem

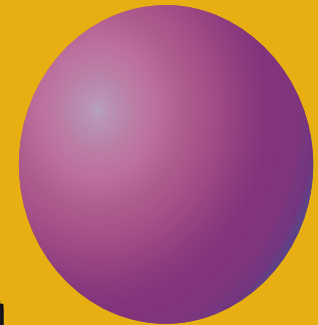
jeżeli zamontowanie niemożliwe
lub nadmiernie utrudnione

**żądanie zaprzestania
działalności**

Art.323 – zasada szczególna

Zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako
dobra wspólnego

roszczenie
przysługuje

- Skarbowi Państwa
- jednostce samorządu terytorialnego
- organizacji ekologicznej

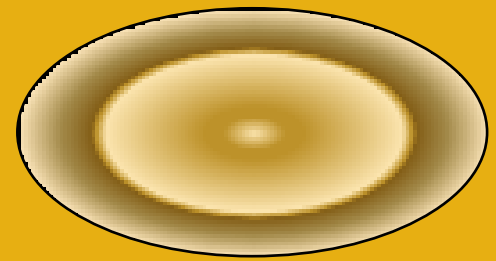

Odpowiedzialność karna

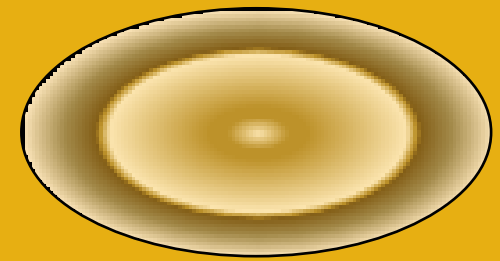
- **DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne**
- **Dz.Urz.UE L.2008.328.28**
- **Transpozycja – USTAWA z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw**

Dyrektywa 2008/99

- **Ustalenie katalogu czynów**, które jeżeli zostały popełnione bezprawnie (naruszają wymienione w Dyrektywie wspólnotowe i krajowe akty prawne) i umyślnie lub będące skutkiem przynajmniej rażącego niedbalstwa, **powinny być uznane przez państwa członkowskie za przestępstwa**
- odpowiedzialność karną powinny ponosić **osoby fizyczne** oraz po spełnieniu określonych przesłanek również **osoby prawne**
- odpowiedzialność osób prawnych - gdy przestępstwa zostały popełnione na ich korzyść przez jakąkolwiek osobę zajmującą pozycję kierowniczą działającą indywidualnie lub jako członek organu osoby prawnej.

Dyrektywa 2008/99

• Główne typy czynów zabronionych ↓

- emisje lub wprowadzanie takich ilości substancji do powietrza, gleby lub wody, które powodują lub mogą spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody lub dla zwierząt lub roślin
- zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie odpadów, w tym nadzór nad tymi działaniami, które powodują lub mogą spowodować wskazane skutki
- produkcja, przywóz, wywóz, wprowadzanie do obrotu lub wykorzystywanie substancji zubożających warstwę ozonową

Odpowiedzialność karna – prawo wewnętrzne

- **Odpowiedzialność za przestępstwa**
 - Kodeks karny
 - Ustawa o odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych
 - Ustawy szczególne
- **Odpowiedzialność za wykroczenia**
 - Ustawy szczególne
 - Kodeks wykroczeń

Kodeks karny – rozdz.XXII

➔ Przestępne zanieczyszczenie środowiska –

- typ podstawowy (art.182)
- typy szczególne (art.183, 184)
- typ kwalifikowany (art.185)

➔ Przestępne zaniedbania w użytkowaniu urządzeń ochronnych (art.186)

➔ Przestępstwa przeciw zasadom ochrony przyrody

- zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym (art.181)
- naruszanie stanu chronionego obiektu (art.187,188)

Przestępne zanieczyszczenie środowiska - typ podstawowy

- zanieczyszczenie wody, powietrza lub ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym
 - w takiej ilości lub w takiej postaci, **że może to** –
 - zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub
 - spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub
 - zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach
- ➔ kara pozbawienia wolności –
- wina umyślna do 5 lat
 - wina nieumyślna do 2 lat

Przestępne zanieczyszczenie środowiska - typ podstawowy

- Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie
 - ➔ kara pozbawienia wolności –
 - wina umyślna do 8 lat
 - wina nieumyślna do 3 lat

Przestępne zanieczyszczenie środowiska - typ szczególny (postępowanie z odpadami)

- składowanie, usuwanie, przetwarzanie, dokonywanie odzysku, unieszkodliwianie albo transportowanie odpadów lub substancji w takich warunkach lub w taki sposób, że **może** to
 - zagrazić życiu lub zdrowiu człowieka lub
 - spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub
 - spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach
 - albo - sprowadzenie wbrew przepisom z zagranicy odpadów zagrażających środowisku
- wina umyślna bądź nieumyślna (od 3 mies. do 5 lat)
- błąd w nadzorze (§ 3) - tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu

Przestępne zanieczyszczenie środowiska - typ kwalifikowany

- ◆ Jeżeli następstwem jest zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach lub istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi –
 - ➔ kara pozbawienia wolności do 8 lat
- ◆ Jeżeli następstwem jest –
- ◆ ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka – kara pozbawienia wolności od roku do 10 lat
- ◆ śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób - kara pozbawienia wolności od 2 do 12 lat

Przestępne zaniedbania w użytkowaniu urządzeń ochronnych

- nieutrzymywanie w należyтым stanie lub nieużywanie, wbrew obowiązкови -
 - ➔ urządzeń zabezpieczających wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi przed zanieczyszczeniem lub urządzeń zabezpieczających przed skażeniem promieniotwórczym lub promieniowaniem jonizującym
- albo - oddanie lub wbrew obowiązкови **dopuszczenie** do użytkowania obiektu budowlanego lub zespołu obiektów nie mających wymaganych prawem urządzeń
- wina umyślna (do 2 lat) bądź nieumyślna

Przestępstwa przeciw zasadom ochrony przyrody – art.181

- **zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach**
 - kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5
- **na terenie objętym ochroną - niszczenie albo uszkodzanie roślin lub zwierząt powodujące istotną szkodę**
 - grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2
- **niszczenie albo uszkodzanie rośliny lub zwierząt pozostających pod ochroną gatunkową, powodujące istotną szkodę**
 - grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

Przestępstwa przeciw zasadom ochrony przyrody – art.187

- ➔ niszczenie, poważne uszkodzanie lub istotne zmniejszenie wartości przyrodniczej prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodujące istotną szkodę
- ➔ grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2

Przestępstwa przeciw zasadom ochrony przyrody – art.187

- **wbrew przepisom -**
 - **wznoszenie nowego lub powiększanie istniejącego obiektu budowlanego**
 - **albo prowadzenie działalności gospodarczej zagrażającej środowisku**
 - **na terenie objętym ochroną ze względów przyrodniczych lub krajobrazowych albo w otulinie takiego terenu,**
- ➔ **grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

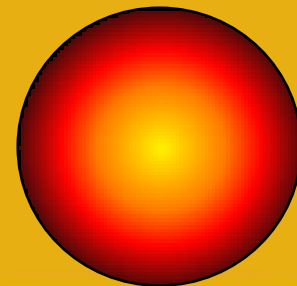

Przestępstwa przeciw zasadom ochrony przyrody – ustawa o ochronie przyrody

- Art. 127a. - wejście w posiadanie, z naruszeniem ustawy, okazów roślin, zwierząt, grzybów objętych ochroną gatunkową w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku
- Art. 128a. 1 - handel okazami gatunku podlegającego ochronie na podstawie konwencji CITES, w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku
- Kara pozbawienia wolności do 5 lat (wina nieumyślna – do 2 lat)

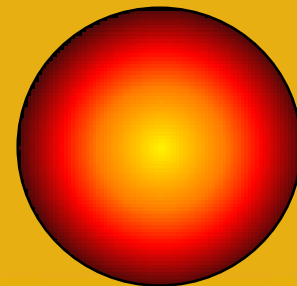

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

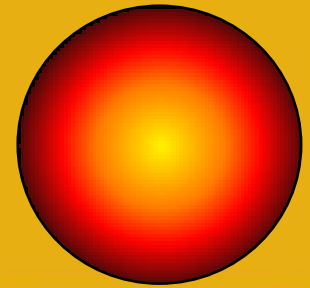
- **USTAWA z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary - Dz.U.2015.1212**
- Podmiot zbiorowy –
 - osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, z wyłączeniem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego i ich związków;
 - również spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek, spółka kapitałowa w organizacji, podmiot w stanie likwidacji oraz przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną, a także zagraniczna jednostka organizacyjna

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

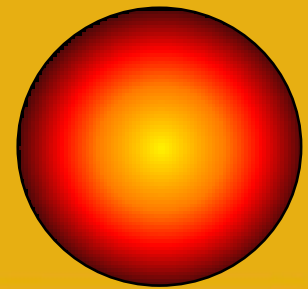
- Art.3 - Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym jest zachowanie osoby fizycznej:
 - 1) działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku,
 - 2) dopuszczonej do działania w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę, o której mowa w pkt 1,
 - 3) działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego, za zgodą lub wiedzą osoby, o której mowa w pkt 1,
 - 3a) będącej przedsiębiorcą, który bezpośrednio współdziała z podmiotem zbiorowym w realizacji celu prawnie dopuszczalnego,
- - jeżeli zachowanie to przyniosło lub mogło przynieść podmiotowi zbiorowemu korzyść, chociażby niemajątkową.

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

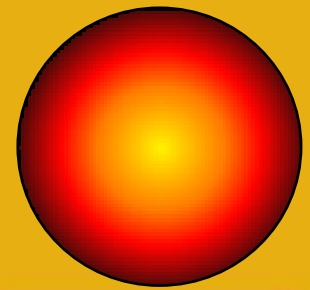
- **Art. 4.** Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli fakt popełnienia czynu zabronionego, wymienionego w art. 16, przez osobę, o której mowa w art. 3, został potwierdzony-
- prawomocnym wyrokiem skazującym tę osobę,
- wyrokiem warunkowo umarzającym wobec niej postępowanie karne albo postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe,
- orzeczeniem o udzielenie tej osobie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności albo
- orzeczeniem sądu o umorzeniu przeciwko niej postępowania z powodu okoliczności wyłączającej ukaranie sprawcy.

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

- Art.. 16 - Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności na podstawie ustawy, jeżeli osoba, o której mowa w art. 3, popełniła przestępstwo: ...
- 8) przeciwko środowisku, określone w:
 - a) art. 181-184 oraz art. 186-188 Kodeksu karnego,
 - b) art. 31-34 ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1203),
 - d) art. 58-64 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych
 - e) art. 37b ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej,

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

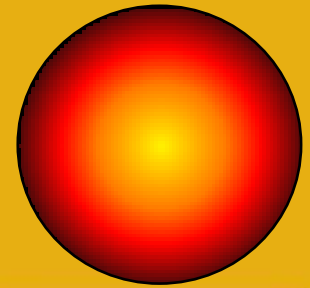

f) art. 127a i art. 128a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

g) art. 52 i art. 53 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych (Dz. U. poz. 881)

h) art. 35a ustawy z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (Dz. U. z 2015 r. poz. 434 i 881)

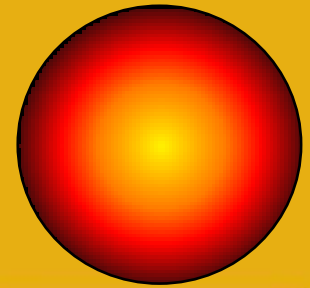
Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

- **Sankcje –**

- Wobec podmiotu zbiorowego sąd orzeka karę pieniężną w wysokości od 1000 do 5 000 000 złotych, nie wyższą jednak niż 3% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego.
- Przepadek ... korzyści majątkowej pochodzącej chociażby pośrednio z czynu zabronionego
- Kary dodatkowe – m.in. zakaz prowadzenia określonej działalności podstawowej lub ubocznej

Odpowiedzialność karna podmiotów zbiorowych

- **Sankcje –**
- Kary dodatkowe – m.in.
 - zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń
 - zakaz korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego środkami publicznymi;
 - zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych
 - zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne;

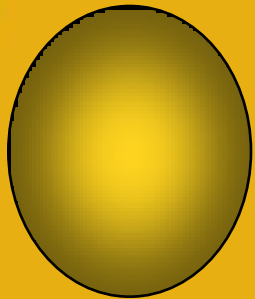

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ ŚRODOWISKOWĄ

- ✿ Konwencja z Lugano z 1993 r.
- ➔ Szkoda środowiskowa –
 - Koszt przywrócenia środowiska do właściwego stanu
 - Koszt zastosowania środków restytucyjnych
- ➔ Odpowiedzialność – podmioty prowadzące „działalność niebezpieczną”

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ ŚRODOWISKOWĄ

Dyrektywa 2004/35/WE PE i Rady

z 21 kwietnia 2004 r.

w sprawie odpowiedzialności za środowisko

w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania

szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu

Dyrektywa 2004/35/WE

- **Cel** – wdrażanie zasady „zanieczyszczający płaci”
- **Założenie wyjściowe** - podmiot gospodarczy wyrządzający przez swoją działalność szkody w środowisku naturalnym lub powodujący bezpośrednie zagrożenie wystąpieniem takich szkód jest za nie odpowiedzialny finansowo
- **Zakładany efekt** - podmioty gospodarcze podejmują środki i opracowują praktyki minimalizujące ryzyko wyrządzenia szkód środowisku naturalnemu, dzięki czemu ograniczają w ten sposób możliwości poniesienia finansowej odpowiedzialności za szkody

Dyrektywa 2004/35/WE

Szkoda wyrządzona środowisku naturalnemu (art.2) – mierzalna negatywna zmiana w zasobach naturalnych lub mierzalne osłabienie użyteczności zasobów naturalnych, które może ujawnić się bezpośrednio lub pośrednio

Dyrektywa 2004/35/WE

Szkoda wyrządzona środowisku naturalnemu (art.2) –

- szkody wyrządzone gatunkom chronionym i w siedliskach przyrodniczych (poza szkodami spowodowanymi działaniami legalnymi)
- szkody wyrządzone w wodach (negatywny wpływ na ekologiczny, chemiczny lub ilościowy stan bądź ekologiczny potencjał wód)
- szkody dotyczące powierzchni ziemi (dowolne zanieczyszczenie ziemi stwarzające znaczące ryzyko dla zdrowia ludzi)

Dyrektywa 2004/35/WE – zakres stosowania

- szkody wyrządzone środowisku przez wykonywanie działalności **wymienionej w zał. III** oraz wszelkie bezpośrednie zagrożenie wystąpieniem takich szkód w wyniku wspomnianej działalności
- szkody wyrządzone gatunkom chronionym i siedliskom przyrodniczym przez wykonywanie działalności **innej niż wymieniona w zał. III** oraz bezpośrednie zagrożenie wystąpieniem takich szkód (w powiązaniu z winą lub zaniedbaniem podmiotu gospodarczego)

Dyrektywa 2004/35/WE – zakres stosowania

- szkody wywołane zanieczyszczeniem o **charakterze rozproszonym** - tylko wtedy, gdy jest możliwe ustalenie związku przyczynowego pomiędzy szkodą a działalnością poszczególnych podmiotów gospodarczych
- **wyjątki** (m.in. zjawiska naturalne, sytuacje nadzwyczajne, szkody atomowe)

Dyrektywa 2004/35/WE - załącznik nr III

- instalacje objęte dyrektywą IPPC
- gospodarowanie odpadami, w szczególności składowanie (dopuszczalne wyłączenie wykorzystania osadów na gruncie)
- zrzuty do lądowych wód powierzchniowych, które wymagają uprzedniego upoważnienia na podstawie dyr. Rady 76/464/EWG dyr. Rady 80/68/EWG (substancje niebezpieczne)
- wprowadzanie zanieczyszczeń do wód powierzchniowych lub wód podziemnych wymagające zezwolenia, upoważnienia lub rejestracji na podstawie RDW

Dyrektywa 2004/35/WE - załącznik nr III

- pobór wody wymagający zezwolenia (RDW)
- produkcja, wykorzystanie, przechowywanie, przetwarzanie, składowanie, zrzuty do środowiska naturalnego oraz transport substancji i preparatów niebezpiecznych, środków ochrony roślin, produktów biobójczych
- transport towarów niebezpiecznych
- działanie instalacji podlegające zatwierdzeniu (dyr. Rady 84/360/EWG (zanieczyszczenie powietrza z zakładów przemysłowych)
- ograniczone stosowanie i uwalnianie GMO
- transgraniczne przesyłanie odpadów

Dyrektywa 2004/35/WE - działania zapobiegawcze (art.5)

- 1. W przypadku gdy szkody wyrządzone środowisku naturalnemu jeszcze nie wystąpiły, ale istnieje bezpośrednie zagrożenie wystąpieniem takich szkód, podmiot gospodarczy podejmuje bezzwłocznie niezbędne środki zapobiegawcze.
- 4. Właściwe władze żądają podjęcia środków zapobiegawczych przez podmiot gospodarczy. Jeśli podmiot gospodarczy nie spełnia obowiązków ... właściwe władze mogą podjąć takie środki samodzielnie.

Dyrektywa 2004/35/WE - działania zaradcze (art.6)

- 1. W przypadku pojawienia się szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu podmiot gospodarczy informuje bezzwłocznie właściwe władze ... oraz podejmuje niezbędne środki zaradcze, zgodnie z art.7.
- 4. Właściwe władze żądają podjęcia środków zaradczych przez podmiot gospodarczy. Jeśli podmiot gospodarczy nie spełnia obowiązków ... właściwe władze mogą ostatecznie podjąć takie środki samodzielnie.

Dyrektywa 2004/35/WE - środki zaradcze (art.7, 8)

- Podmioty gospodarcze określają, zgodnie z załącznikiem II, potencjalne środki zaradcze i przedkładają je właściwym władzom w celu ich zatwierdzenia
- Podmiot gospodarczy ponosi koszty działań zapobiegawczych i zaradczych podjętych na podstawie dyrektywy
- Zwolnienie z obowiązku ponoszenia kosztów (m.in.)-
 - szkoda spowodowana przez osobę trzecią
 - szkoda spowodowana działaniem na polecenie organu

Dyrektywa 2004/35/WE - zabezpieczenie roszczeń (art.8.2)

- Właściwe władze uzyskują od podmiotu gospodarczego, który spowodował szkodę lub bezpośrednio zagrożenie wystąpieniem szkody, między innymi za pośrednictwem zabezpieczenia na mieniu lub innych odpowiednich gwarancji, zwrot kosztów poniesionych w związku z działaniami zapobiegawczymi lub zaradczymi
- Właściwe władze są uprawnione do wszczęcia procedury zwrotu kosztów ... w ciągu 5 lat (art.10)

Dyrektywa 2004/35/WE - inicjatywa publiczna (art.12)

- **Osoby fizyczne lub prawne**, które:
 - zostały dotknięte szkodami wyrządzonymi środowisku naturalnemu lub było to prawdopodobne; lub
 - są dostatecznie zainteresowane podejmowaniem decyzji odnoszących się do szkód wyrządzanych środowisku naturalnemu; lub, zamiennie,
 - stwierdzają naruszenie prawa, w przypadku gdy administracyjne prawo procesowe Państwa Członkowskiego wymaga tego jako warunek wstępny,
- są uprawnione do **przedkładania** właściwym władzom wszelkich **uwag** związanych z przypadkami szkód wyrządzanych środowisku naturalnemu lub bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem takich szkód, których są im znane, a także do **żądania podjęcia działań** przez właściwe władze

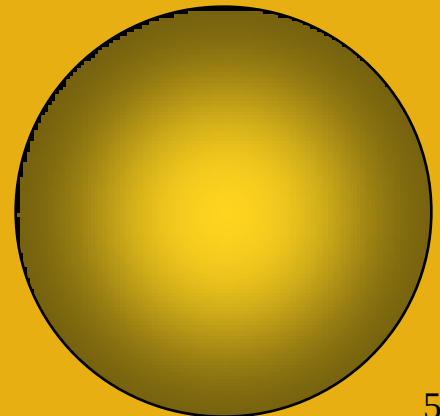
ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ ŚRODOWISKOWĄ

USTAWA

Z DNIA 13 KWIETNIA 2007 R.

O ZAPOBIEGANIU
SZKODOM W ŚRODOWISKU
I ICH NAPRAWIE

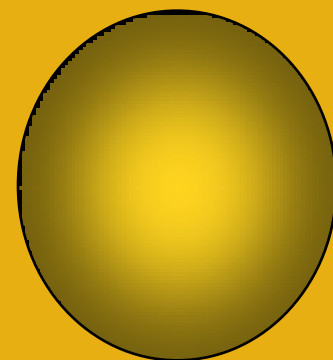
DZ.U.2007.75.493

Szkoda w środowisku –

art.6 pkt.11

- ✱ **negatywna, mierzalna zmiana** stanu lub funkcji elementów przyrodniczych,
- ✱ oceniona w stosunku do **stanu początkowego**,
- ✱ spowodowana bezpośrednio lub pośrednio przez działalność prowadzoną przez **podmiot korzystający ze środowiska**
- ✱ w ➔
 - ➔ gatunkach chronionych lub chronionych siedliskach przyrodniczych
 - ➔ wodach (znaczący negatywny wpływ na stan ekologiczny, chemiczny, ilościowy)
 - ➔ powierzchni ziemi (zanieczyszczenie gleby lub ziemi)

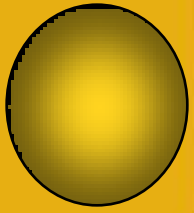

Szkoda w środowisku – stan początkowy

definicja w art.6 pkt.10 ➔

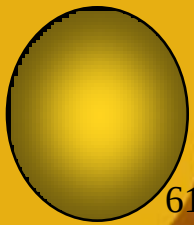
- stan i funkcje środowiska oraz poszczególnych elementów przyrodniczych przed wystąpieniem szkody, ocenione na podstawie dostępnych informacji
- przy szkodzie w powierzchni ziemi – **stan zgodny ze standardami jakości** (ustawa P.o.ś.)

Ustawa o szkodzie środow. – zakres obowiązywania (art.2)

bezpośrednie zagrożenie szkodą lub
szkoda spowodowana –

- ➔ działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska stwarzającą **ryzyko szkody w środowisku**
- ➔ inną działalnością, jeżeli **zawinione** zagrożenie lub szkoda dotyczy gatunków chronionych lub chronionych siedlisk
- ➔ emisją rozproszoną, jeżeli można ustalić **związek przyczynowy** pomiędzy działaniem podmiotu a szkodą

Bezpośrednie zagrożenie szkodą

Definicja – art.6 ust.1 :

- **wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia szkody w dającej się przewidzieć przyszłości**

Działalność stwarzająca ryzyko szkody – art.3

Założenia określenia zakresu -

- ocena ryzyka – nie jest dokonywana indywidualnie
- rodzaje działalności uznane za stwarzające ryzyko – wyliczone w ustawie (wzór – załącznik nr III do dyr.2004/35)
- wyliczenie oparte na wskazaniu podstawy prawnej oddziaływania na środowisko lub materialnego zakresu działalności

Działalność stwarzająca ryzyko szkody – art.3

- Ustawa P.o.ś. –
 - PZ i pozwolenie na emisję do powietrza
- Prawo wodne –
 - pobór wód
 - odprowadzanie ścieków
 - retencjonowanie wód
- Ustawa o odpadach –
 - gospodarowanie odpadami na podstawie zezwolenia lub zwolnienia z tego obowiązku
- Ustawa u.p.cz. –
 - odbieranie odpadów komunalnych
- Transgraniczne przemieszczanie odpadów

Działalność stwarzająca ryzyko szkody – art.3

- Ustawa o GMO –
 - zamknięte użycie
 - zamierzone uwolnienie
 - wprowadzanie do obrotu produktów
- Ustawa o substancjach i preparatach chemicznych –
 - postępowanie z niebezpiecznymi substancjami i preparatami
- Podobnie – środki ochrony roślin, produkty biobójcze
- Transport (każdy rodzaj) materiałów (towarów) niebezpiecznych

Działalność stwarzająca ryzyko szkody – wyłączenia (art.4)

- ✱ Upływ 30 lat od zdarzenia
- ✱ Wskazane przyczyny szkody (m.in. katastrofa naturalna, działania zbrojne)
- ✱ Szkoda jądrowa
- ✱ Gospodarka leśna (prowadzona wg zasad trwale zrównoważonej gospodarki leśnej)

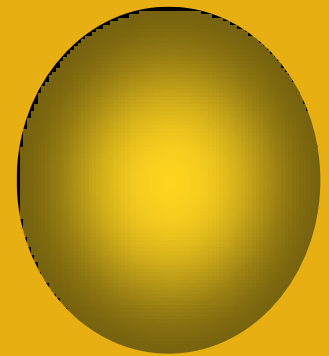
Właściwość organów

- ◆ art.7 – organem ochrony środowiska właściwym w sprawach zapobiegania i naprawiania szkód w środowisku jest **RDOŚ** w przypadku, gdy szkoda obejmuje teren więcej niż jednego województwa – rdoś, który pierwszy powziął wiadomość (działa w porozumieniu)
- ◆ szkody związane z GMO – minister środowiska (art.8)

Charakter i zakres odpowiedzialności

- Obowiązek zapobiegania szkodom i ich naprawiania wynika bezpośrednio z ustawy
- Zakres obowiązku konkretyzowany decyzją administracyjną (decyzja uzgadniająca)
- Nadzór nad wykonaniem obowiązku – właściwy organ ochrony środowiska
- Niewykonanie obowiązku → decyzja zobowiązująca
- Niewyegzekwowanie obowiązku →
 - ◆ „wykonanie zastępcze” przez organ
 - ◆ egzekwowanie kosztów od zobowiązanego

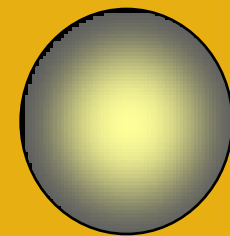

Zapobieganie szkodzie w środowisku

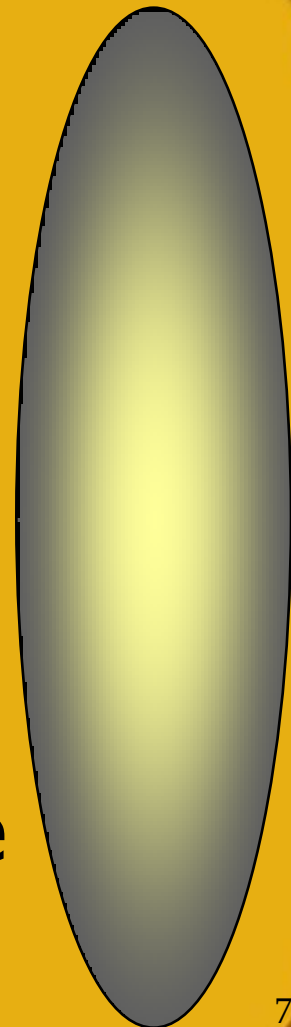
- ◆ Obowiązek podjęcia działań zapobiegawczych w przypadku **wystąpienia bezpośredniego zagrożenia** – art.9.1
- ◆ Zobowiązany podmiot korzystający ze środowiska

Działania zapobiegawcze

- ◆ Definicja – art.6 pkt.4 ➔
- ➔ wszelkie działania podejmowane w związku ze zdarzeniem, działaniem lub zaniechaniem powodującym bezpośrednie zagrożenie szkodą,
- ➔ w celu zapobieżenia szkodzie bądź jej ograniczenia,
- ➔ w szczególności wyeliminowanie lub ograniczenie emisji (poszerzona definicja w pkt.5 – także wprowadzenie organizmów lub mikroorganizmów)

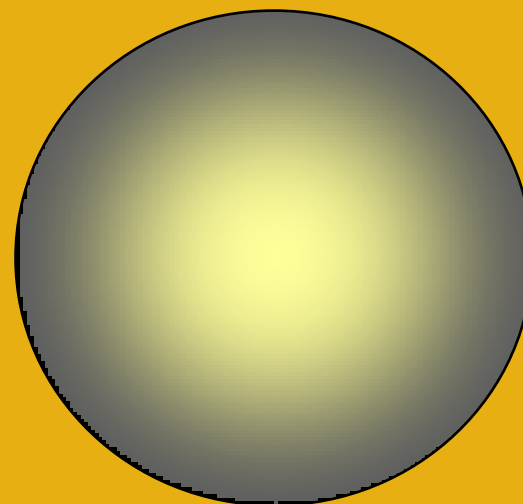

Obowiązek naprawienia szkody w środowisku – art.9.2

- ❖ Zobowiązany – podmiot korzystający
- ❖ Obowiązek podjęcia działań wstępnych –
 - ograniczenie szkody w środowisku
 - zapobieżenie kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi i funkcji środowiska
 - w szczególności skontrolowanie, powstrzymanie, usunięcie bądź ograniczenie zanieczyszczeń
- ❖ Zgłoszenie szkody
- ❖ Podjęcie działań naprawczych (definicja art.6.3)
- ❖ Kryteria oceny, czy wystąpiła szkoda - rozporządzenie

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ŚRODOWISKA
z dnia 30 kwietnia 2008 r.
W SPRAWIE KRYTERIÓW OCENY
WYSTĄPIENIA SZKODY
W ŚRODOWISKU**

DZ.U.2008.82.501

Zgłoszenie szkody (art.11)

- Wymagane w przypadku –
 - nieskuteczności działań zapobiegawczych
 - wystąpienia szkody
- Zgłoszenie kierowane do właściwego organu i wioś
- Obowiązek informowania (na żądanie organu, także jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie) o bezpośrednim zagrożeniu lub wystąpieniu szkody

Działania naprawcze

- Wszelkie działania, w tym ograniczające i tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie,
- prowadzące do usunięcia zagrożeń dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej i walorów krajobrazowych

Działania naprawcze

- w szczególności polegające na ➔
- ➔ oczyszczaniu gleby i wody,
- ➔ przywracaniu naturalnego ukształtowania terenu,
- ➔ zalesianiu, zadrzewianiu lub tworzeniu skupień roślinności,
- ➔ reintrodukcji zniszczonych gatunków,
- rodzaje, warunki i sposób prowadzenia – rozporządzenie (art. 14)

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ŚRODOWISKA
z dnia 4 czerwca 2008 r.
W SPRAWIE RODZAJÓW DZIAŁAŃ
NAPRAWCZYCH ORAZ WARUNKÓW
I SPOSOBU ICH PROWADZENIA**

DZ.U.2008.103.664

Odpowiedzialność solidarna

- Zagrożenie lub szkoda powodowane przez więcej niż jeden podmiot – odpowiedzialność za działania naprawcze i zapobiegawcze solidarna
- Zagrożenie lub szkoda spowodowane za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi – odpowiedzialność solidarna
- Władający może się zwolnić przez dokonanie zgłoszenia

Uzgodnienie warunków działań naprawczych

- art.13 – podmiot korzystający uzgadnia warunki przeprowadzenia działań naprawczych z właściwym organem
- na podstawie przedłożonego wniosku
- uzgodnienie w drodze decyzji, w treści m.in.:
 - ➔ stan, do jakiego należy doprowadzić środowisko
 - ➔ zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych
 - ➔ termin rozpoczęcia i zakończenia
 - ➔ ewentualnie – kolejność działań
- ➔ możliwość podjęcia decyzji o zaniechaniu działań (art.17a)

Decyzja zobowiązująca

- ☀ Podmiot korzystający nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych – właściwy organ zobowiązuje go do tego **decyzją** (art.15)
- ☀ Treść analogiczna do decyzji uzgadniającej
- ☀ Nie stosuje się decyzji zobowiązujących z art.362 P.o.ś.

Wykonanie zastępcze

- art.16 – działania zapobiegawcze lub naprawcze podejmuje właściwy organ, jeżeli –
 - ☒ nie można ustalić podmiotu odpowiedzialnego bądź egzekucja okazała się nieskuteczna lub nie można jej wszcząć; lub ↓
 - ☒ konieczne jest natychmiastowe podjęcie działań ze względu na zagrożenie dla ludzi lub możliwość powstania nieodwracalnych szkód w środowisku

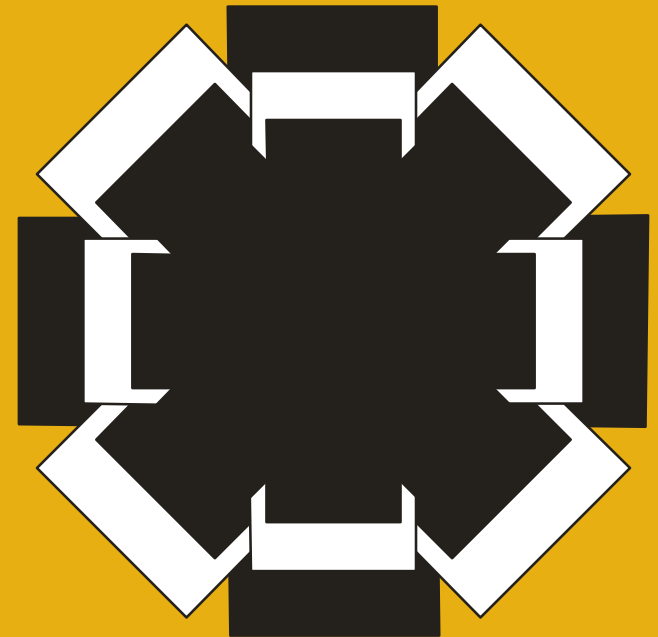
Wykonanie zastępcze

- władający powierzchnią ziemi ma obowiązek umożliwienia przeprowadzenia działań
- organ ustala zakres udostępnienia w decyzji (w treści też wymagania takie, jak w decyzji uzgadniającej)
- władającemu przysługuje odszkodowanie od organu, ustalane decyzją (odwołanie – sąd powszechny)

Wykonanie zastępcze

- Właściwy organ występuje wobec podmiotu korzystającego z roszczeniem o zwrot poniesionych kosztów – art.23
- Egzekucja według zasad ordynacji podatkowej
- Roszczenie przedawnia się po 5 latach

Koszty prowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych

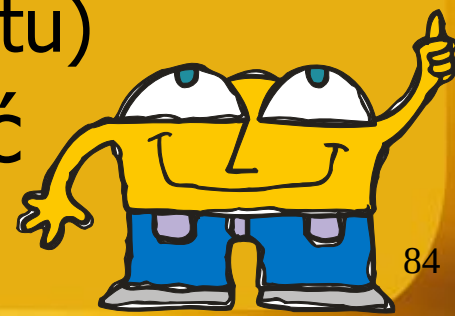
Koszty obejmują (art.21) –

- ◆ gromadzenie danych i ocenę zagrożenia lub zakresu szkody
- ◆ opracowanie i ocenę projektów działań
- ◆ przeprowadzenie działań
- ◆ postępowania administracyjne i sądowe
- ◆ egzekucję
- ◆ nadzór i monitoring
- ◆ odszkodowanie
(dla władającego powierzchnią)

Koszty prowadzenia działań

- Koszty obciążają podmiot korzystający (art.22)
- Jeżeli zagrożenie lub szkoda zostały spowodowane –
 - ✱ działalnością innego podmiotu mimo zastosowania wszystkich wymaganych zabezpieczeń
 - ✱ wykonaniem nakazu organu (oprócz nakazu wymuszonego działalnością podmiotu)
- podmiot korzystający może złożyć roszczenie o zwrot kosztów

Obowiązki informacyjne

- ❁ art.19 – obowiązek poinformowania właściwego organu o zakończeniu prowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych
- ❁ informację organ przekazuje do GIOŚ (art.26)
- ❁ art.20 – decyzja o obowiązku prowadzenia ➔
 - ❁ dodatkowych pomiarów zawartości substancji w glebie, ziemi lub wodzie
 - ❁ monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej
 - ❁ obowiązek przekazywania wyników

Zgłaszanie zagrożeń i szkód

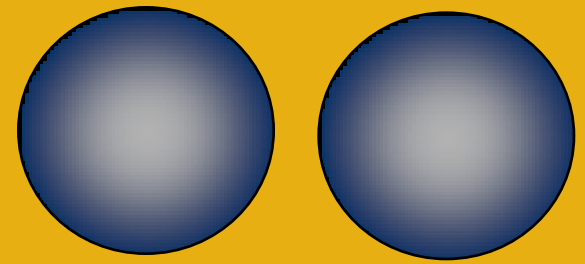
- ✿ art.24 – organ ochrony środowiska ma obowiązek przyjęcia od każdego zgłoszenia o zagrożeniu lub wystąpieniu szkody
- ✿ Zgłoszenie o zagrożeniu lub szkodzie w środowisku jako dobru wspólnym może złożyć –
 - ✿ organ administracji publicznej
 - ✿ organizacja ekologiczna
- ✿ Zgłoszenie powinno być udokumentowane
- ✿ Informacja o zgłoszeniu do GIOŚ

Zgłaszanie zagrożeń i szkód

- ✱ Uznając zasadność zgłoszenia organ z urzędu wszczyna odpowiednie postępowanie (decyzja zobowiązująca) albo podejmuje odpowiednie działania
- ✱ W postępowaniu zgłaszającemu szkodę w środowisku jako dobru wspólnym przysługują uprawnienia strony
- ✱ Odmowa przyjęcia zgłoszenia – w drodze postanowienia (zażalenie)

Zagrożenia i szkody transgraniczne

- Po uzyskaniu informacji o zagrożeniu lub szkodzie spowodowanych działaniami zewnętrznymi – właściwy organ za pośrednictwem ministra występuje z wnioskiem o podjęcie odpowiednich działań lub zwrot kosztów przez zobowiązane państwo (art.27)
- GIOŚ informuje zainteresowane państwa EU o możliwych zagrożeniach lub szkodach transgranicznych (art28 ustawy o IOŚ)

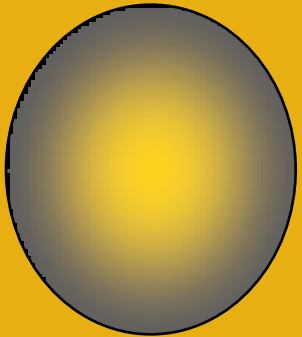
Rejestr zagrożeń i szkód

- Prowadzi GIOŚ – ustawa o IOŚ
- Forma elektroniczna
- Zakres informacji i sposób udostępniania - rozporządzenie

Zabezpieczenie roszczeń – zmiany w art.187 P.o.ś.

- ◆ Zabezpieczenie roszczeń – ustanawiane z tytułu możliwości wystąpienia negatywnych skutków środowisku i szkód w rozumieniu ustawy o szkodach
 - ◆ W drodze rozporządzenia wskazane instalacje, w odniesieniu do których zabezpieczenie powinno zostać ustalone
 - ◆ Możliwość ustalenia rozporządzeniem metod ustalania wysokości zabezpieczenia
-

Odpowiedzialność administracyjna - rodzaje

- **Sankcyjne decyzje zobowiązujące**
- **Sankcyjne decyzje wstrzymujące**
- **Sankcyjne decyzje pozbawiające**
- **Sankcje finansowe**

Nałożenie obowiązku

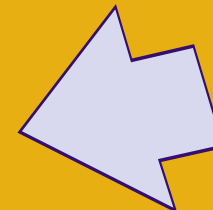
DECYZJA O OGRANICZENIU
NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO

DECYZJA O PRZYWRÓCENIU
ŚRODOWISKA DO STANU
WŁAŚCIWEGO

DECYZJA ZOBOWIAZUJĄCA DO
USUNIĘCIA UCHYBIEŃ

**ORGAN
OCHRONY
ŚRODOWISKA**

ORGAN PSP

Ograniczenie działalności

**DECYZJA O WSTRZYMANIU
DZIAŁALNOŚCI**

**DECYZJA O ZAKAZIE PRODUKCJI,
IMPORTU, WPROWADZANIA DO
OBROTU**

**ORGAN
OCHRONY
ŚRODOWISKA**

**WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR
OCHRONY ŚROD.**

Cofnięcie uprawnień

COFNIĘCIE POZWOLENIA LUB ZEZWOLENIA

ORGAN
OCHRONY
ŚRODOWISKA

Sankcje finansowe

OPŁATY PODWYŻSZONE

**ADMINISTRACYJNE KARY
PIENIĘŻNE**

**QUASI ODSZKODOWANIE
ADMINISTRACYJNE**

**WOJEWÓDZKI
INSPEKTOR
OCHRONY ŚROD.**

**ORGAN
OCHRONY
ŚRODOWISKA**

SANKCYJNE DECYZJE ZOBOWIAZUJĄCE

● **ADRESAT DECYZJI –**

- ➔ podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałujący na nie
- ➔ podmiot korzystający zobowiązany do rekultywacji ziemi

● **ORGAN OCHRONY ŚRODOWISKA –**

- w drodze decyzji może nakazać ↓
 - ❶ ograniczenie oddziaływań i zagrożeń
 - ❷ przywrócenie środowiska do właściwego stanu
- ➔ określając zakres i termin wykonania obowiązku

Quasi odszkodowanie administracyjne

- W razie braku możliwości nałożenia obowiązku podjęcia działań ↓
- organ wydaje decyzję zobowiązującą podmiot korzystający ze środowiska
- ➔ do uiszczenia na rzecz właściwego gminnego funduszu o.ś.i g.w. kwoty pieniężnej odpowiadającej wysokości szkód wynikłych z naruszenia stanu środowiska

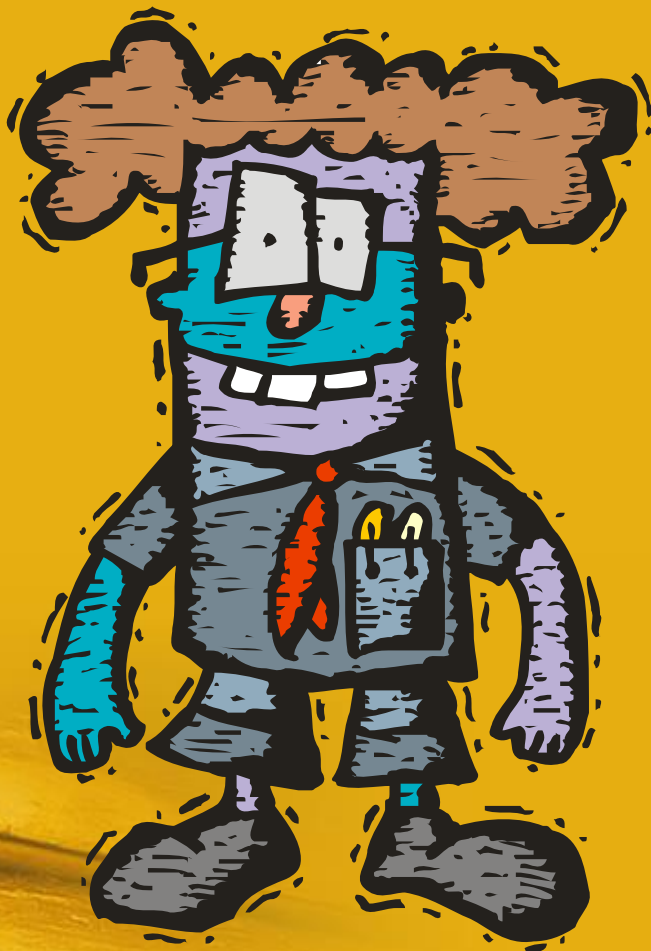
SANKCYJNE DECYZJE ZOBOWIAZUJĄCE

- **Wójt**, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać
- **osobie fizycznej** eksploatującej instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie
- wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

SANKCYJNE DECYZJE WSTRZYMUJĄCE

- ★ **Podstawa –**
naruszanie obowiązków
wynikających –
- bezpośrednio z ustawy
- z wydanej decyzji
administracyjnej

SANKCYJNE DECYZJE WSTRZYMUJĄCE

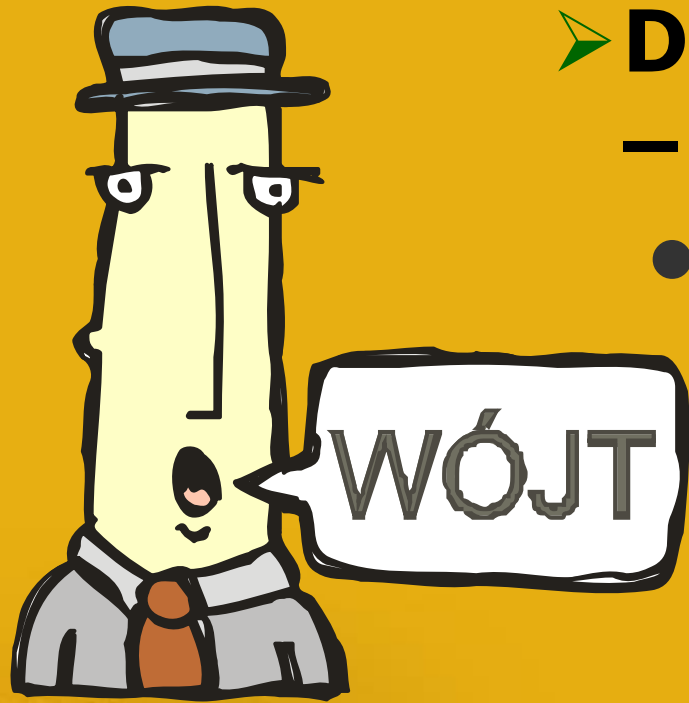
- **DECYZJE OBLIGATORYJNE – ZWIĄZANE**
 - wstrzymanie działalności (art.364)
 - wstrzymanie eksploatacji instalacji wymagającej PZ (art.365.1)

- wstrzymanie oddania do użytku lub użytkowania obiektu budowlanego lub instalacji zaliczanych do przedsięwzięć kwalifikowanych (art.365.2)

- **DECYZJE FAKULTATYWNE – UZNANIOWE**
 - wstrzymanie użytkowania instalacji eksploatowanej bez lub z naruszeniem PE bądź zgłoszenia (art.367)

SANKCYJNE DECYZJE WSTRZYMUJĄCE

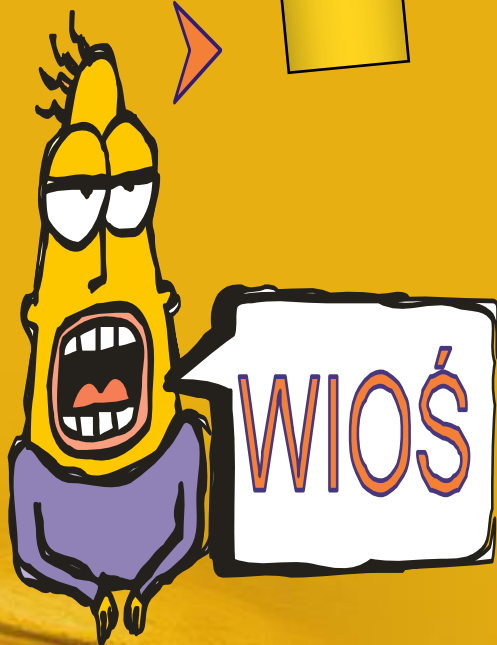

➤ DECYZJE FAKULTATYWNE – UZNANIOWE

- **wstrzymanie użytkowania instalacji prowadzonej przez osobę fizyczną w ramach zwykłego korzystania ze środowiska (art.368.1)**

art. 364 POŚ

WSTRZYMANIE PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI

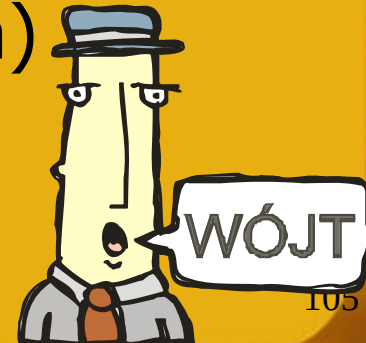

- działalność prowadzi podmiot korzystający albo osoba fizyczna
- skutki działalności –
 - ➔ pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach
 - ➔ zagrożenie życiu lub zdrowiu ludzi
- zakres wstrzymania - niezbędny dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska
- rygor natychmiastowej wykonalności

WSTRZYMANIE UŻYTKOWANIA INSTALACJI

- ◆ instalacja prowadzona przez osobę fizyczną w ramach zwykłego korzystania ze środowiska (nie wymaga PE)
- ◆ naruszane są warunki decyzji określającej wymagania dotyczące eksploatacji instalacji
 - decyzja naprawcza (art.154.1)
 - decyzja w oparciu o art.363 (zobowiązanie do ograniczenia negatywnych oddziaływań)
- ◆ możliwe ustalenie terminu usunięcia uchybień

ADMINISTRACYJNE KARY PIENIĘŻNE

**wymierzane wskazanym
podmiotom za naruszenie
wymagań ochrony
środowiska**

**najczęściej określonych w
skierowanym do takiego
podmiotu akcie administracyjnym**

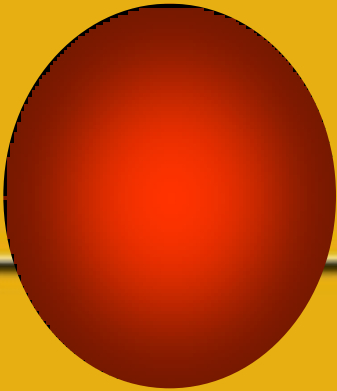
ADMINISTRACYJNE KARY PIENIĘŻNE

art. 298 Po.ś.

- ✱ przekroczenie określonych w pozwoleniach –
 - ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza
 - ilości, stanu lub składu ścieków
 - ilości pobranej wody
 - poziomów hałasu
- ✱ naruszenie decyzji (co do rodzaju i sposobów) –
 - zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska
 - określającej miejsce lub sposób magazynowania odpadów

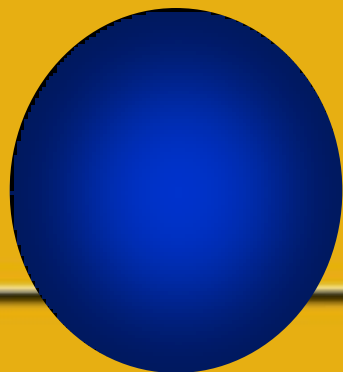

ADMINISTRACYJNE KARY PIENIĘŻNE

Podstawa nałożenia

- kontrola wioś, w szczególności dokonane w jej trakcie pomiary albo inne ustalenia
- pomiary prowadzone przez podmiot korzystający ze środowiska, obowiązany do dokonania takich pomiarów

ADMINISTRACYJNE KARY PIENIĘŻNE

TRYB WYMIERZANIA

- ❁ ustalenie wymiaru kary biegnącej, określającego godzinową albo dobową stawkę kary w okresie, w którym trwa naruszenie lub przekroczenie (**kara biegnąca**)
- ❁ kara biegnąca naliczana do czasu stwierdzenia zmiany wielkości przekroczenia lub naruszenia, albo do 31.XII
- ❁ wymierzenie kary za okres, w którym trwało naruszenie lub przekroczenie (**kara łączna**)

STAWKI KAR

- ➔ wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, pobór wód - 10-krotna wielkość jednostkowej stawki opłat
- ➔ składowanie odpadów - 0,1 jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku za każdą dobę składowania
- ➔ ochrona wód –
 - ustalona stawka za 1 kg substancji przy przekroczeniu dopuszczalnego składu i ilości ścieków
 - ustalona stawka za 1 m³ ścieków przy przekroczeniu dopuszczalnej temperatury, odczynu albo poziomu sztucznych substancji promieniotwórczych

